

Somodi Zoltán őrnagy:

NEM HAGYOMÁNYOS HADVISELÉS AZ ORSZÁGVÉDELEMBEN

DOI: [10.35926/HSZ.2021.1.2](https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.1.2)

ÖSSZEFOGLALÓ: A Magyar Honvédség az elmúlt évtizedekben tapasztalatokat szerzett a nem hagyományos hadviselést folytató szereplők elleni tevékenységek területén. A nem hagyományos hadviselőket tanulmányozva következtetéseket vonhatunk le olyan módszerekre vonatkozóan is, amelyeket az országvédelem céljaira is felhasználhatunk. Egy nem hagyományos hadviselésre felkészített erő kiegészítheti a védelmi stratégiát, ahogyan azt történelmi példák igazolják. A nem hagyományos hadviselés önmagában is működhet, de igazi potenciálja abban van, ha sikerül párhuzamosan és integráltan alkalmazni a hagyományos harcot folytató erők tevékenységével.

KULCSSZAVAK: nem hagyományos hadviselés, hibrid hadviselés, rajzás, országvédelem

BEVEZETÉS

A Magyar Honvédség katonái nemzetközi békefenntartó műveleteik során tapasztalatokat szereztek az úgynevezett felkelőellenes (*counterinsurgency*) műveletekben. Az ezekre a feladatokra történő felkészülés során tanulmányozniuk kellett a szövetségeseink idevonatkozó doktrínáit, harcászati kézikönyveit, ugyanakkor a hadtudomány területén hazai környezetben is jelentős mennyiségű irodalom keletkezett a nem hagyományos, negyedik generációs, illetve irreguláris hadviselésről. Rendszerint abba az irányba mutatnak ezek az értekezések és erőfeszítések, hogy a magyar katonák – és egyéb érintett szakterületek képviselői – a lehető legfelkészültebbek legyenek az ilyen hadviselést alkalmazó ellenséggel szemben folytatott tevékenységük során. Viszonylag korlátozott azonban az olyan megközelítések száma, amelyek annak lehetőségét vizsgálják, hogy mit lehetne hasznosítani ebből a hadviselési irányzatból Magyarország védelmének megerősítése érdekében.

A magyar szerepvállalás a közelmúlt nemzetközi műveleteiben azonban nem tekinthető a honvédség alaprendeltetésének, hanem egy olyan feladatnak, amelyet a szövetségesi kötelezettségek és a nemzeti érdekek képviselete miatt kell végrehajtani. Az aszimmetrikus kihívások külföldi kezelésével nem lehet azonban szavatolni az ország biztonságát, vagy felkészülni az országvédelemre, hacsak nem egy aszimmetrikus hadviselővel szemben kellene védekezni. Ugyanakkor fontos tapasztalatok halmozódhattak fel abban a tekintetben is, hogy az ellenséges erők által alkalmazott stratégia és taktika bizonyos elemei számunkra is tanulságosak lehetnek, és adaptálhatjuk őket, ismerve azok hatékonyságát a megszálló erők elleni küzdelemben.

A modern hibrid hadviselés egyidejűleg és szinkronizált módon alkalmazza a hatalom eszközeit egy politikai cél elérése érdekében, és az eszközök közé tartozik a hagyományos haderő is. Kizárólag hagyományos haderővel ezért nem lehet egy hibrid fenyegetés ellen

védekezni, mivel a hagyományos haderők a leghatékonyabban más hagyományos haderők ellen használhatók, de a fenyegetés más eszközei ellen csak korlátozottan, vagy egyáltalán nem. Hatékonyan egészítheti ki a védelmi képességeket egy nem hagyományos hadviselésre felkészített erő, amely szervezése, kiképzése és felszerelése révén rugalmasan képes fellépni az aszimmetrikus hadviselés képzeletbeli egyenesének „alsó” és „felső”¹ végein található szereplők ellen is. Mindez nem helyettesíti, hanem kiegészíti az összefegyvernemi, reguláris hadviselésre felkészített és felszerelt honvédség erőit.

TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A magyar hadtörténelem szolgál néhány példával arra vonatkozóan, hogy az adott korban általánosan elterjedt hadviselési elveknek megfelelő és attól eltérő erőket egyszerre alkalmaztunk. A honfoglalás kori hadviselésünk fokozatosan állt át az Árpád-kor folyamán a nyugati mintájú feudális alapokon szervezett nehézlovasság kultúrára, de emellett még generációkon keresztül léteztek a korábbi könnyűlovasság, halogató, felőrlő jellegű harcászatot folytató csapatok is. Együttes alkalmazásuk sikerességét és az ellenfélre gyakorolt zavaró hatásukat igazolja például az 1278-as morvamezei csata, amelyben döntő szerepe volt a magyar sereg könnyűlovasság segédsapatainak. Habár a nem hagyományos hadviselés modern fogalmainak nem feleltethető meg, a módszer hatékonysága annak köszönhető, hogy a magyar sereg egyszerre alkalmazott „hagyományos”, vagyis a korszakra jellemző és attól eltérő, „nem hagyományos” elveket.

A könnyűlovasság utánpótlását és szükség szerinti rendelkezésre állását biztosította a 13. század elején kialakult nemesi felkelés (*insurrectio*)² intézménye, amely bizonyos korokban megfelelt a hadviselés követelményeinek, máskor háttérbe szorult, majd teljesen elvesztette funkcióját. A nemesi felkelés lehetett általános, országos érvényű (*generalis exercitus insurrectio*), vagy korlátozott, az ország egyes területeit érintő (*particularis exercitus insurrectio*). A felkelők nem feudális hűbéruruk bandériumába tartoztak, hanem közvetlenül a király alárendeltségébe, vagyis az ország egységét megtestesítő korona szolgálatában álltak, és eredetileg csak az ország területeinek megvédésére lehetett alkalmazni akkor, ha az ország más védelmi erőfeszítései kudarcot vallottak.³

Hasonló sikerrel ötvözte a különféle hadviselési kultúrákat Hunyadi Mátyás is a fekete seregében, amelyben megtaláljuk a kor csúcstechnológiáját képviselő lőfegyverekkel és számszeríjakkal felszerelt gyalogságot, a csatákat rohamukkal eldöntő nehézlovasságot, valamint az ellenséget zaklató, egyensúlyi helyzetéből kiközösítő, erőket lekötő könnyűlovasságot is. Az utóbbiak szerepe megnőtt a korban, hiszen állandósult a háborúskodás a déli végeken, de nagy méretű seregek nyílt ütközetben csak ritkán csaptak össze. Ezekből a portyázókból fejlődött ki a későbbiekben az egész nyugati világban elterjedt huszár fegyvernem. Utánpótlásuk egyik meghatározó forrása Mátyás idején is a nemesi felkelés volt.

¹ A kontinuum alsó végén azok a szereplők vannak, amelyek náluk konvencionális erő tekintetében erősebb ellenség ellen küzdenek, nem hagyományos módon, felső végén pedig azok a szereplők, amelyek túlnyomó fölényt biztosító konvencionális erővel vesznek részt a konfliktusban.

² Érdekeség: az *insurrectio* résztvevőjét inszurgensnek hívták, amely kifejezést rendszerint az ellenség megnevezésére használják a felkelőellenes műveletekkel foglalkozó kiadványokban.

³ Magyar Katolikus Lexikon: Nemesi fölkelés. <http://lexikon.katolikus.hu/N/nemesi%20f%C3%B6lkel%C3%A9s.html> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 29.)

A török hódoltság utáni történelmünk bővelkedik a felkelő-szabadságharcos eszmény példáiban, mint például a 17–18. századi Habsburg-ellenes kuruc mozgalmak, a hajdúk és az 1848-as szabadságharc nemzetőrei. A huszadik században megemlíthetjük a Rongyos Gárda 1921-es és 1938-as tevékenységét. Mindkét esetben hozzájárultak a politikai rendezés kikényszerítéséhez, 1921-es harcaikkal a soproni népszavazáshoz, 1938-as felvidéki tevékenységükkel pedig a bécsi döntés Csehszlovákia részéről történő elfogadásához. Eszmei és történeti példaképek tekinthetők az 1956-os szabadságharcosok is, még annak ellenére is, hogy stratégiai sikert nem értek el.

A hagyományos és nem hagyományos hadviselést folytató erők egyidejű, kombinált alkalmazásának sikerességét számos világtörténelmi példa is igazolja. Ezek között említhetjük meg az amerikai függetlenségi háború déli hadszínterén tevékenykedő Nathanael Greene tábornok tevékenységét, aki az alárendeltségébe tartozó kis létszámú kontinentális hadseregét a felkelők irreguláris, gerilla-hadviselést folytató milíciáival egészítette ki. Nehéz lenne egyértelműen meghatározni, hogy melyik volt számára a kettő közül a „fő erő kifejtés”, talán nincs is a kérdésnek túl nagy jelentősége. A kétféle erő egyidejű alkalmazása olyan komplex kihívást jelentett a briteknek, amellyel jelentős túlerejük ellenére sem tudtak megbirkózni.⁴

T. E. Lawrence arab felkelői csak nagyon felületesen koordinálták tevékenységüket a Palesztinában tevékenykedő brit csapatokkal, de így is kölcsönösen támogatták, kiegészítették egymás hatását, jelentős erőket lekötve gátolták a török csapatok hatékony koncentrációját és alkalmazását akár az egyik, akár a másik szereplő ellen. Hasonló hatást váltottak ki az amerikai polgárháború gerillái és mélységben működő lovasalakulatai, például Nathan Bedford Forrest tábornok vezetése alatt. A hagyományos és nem hagyományos hadviselés elemei rugalmas ötvözésének egyik legkitűnőbb példáját pedig a vietnámi háború szolgáltatta. Vo Nguyen Giap tábornok ezzel a stratégiával előbb a francia, majd az amerikai túlerővel szemben is sikeres volt.⁵

NEM HAGYOMÁNYOS HADVISELÉS

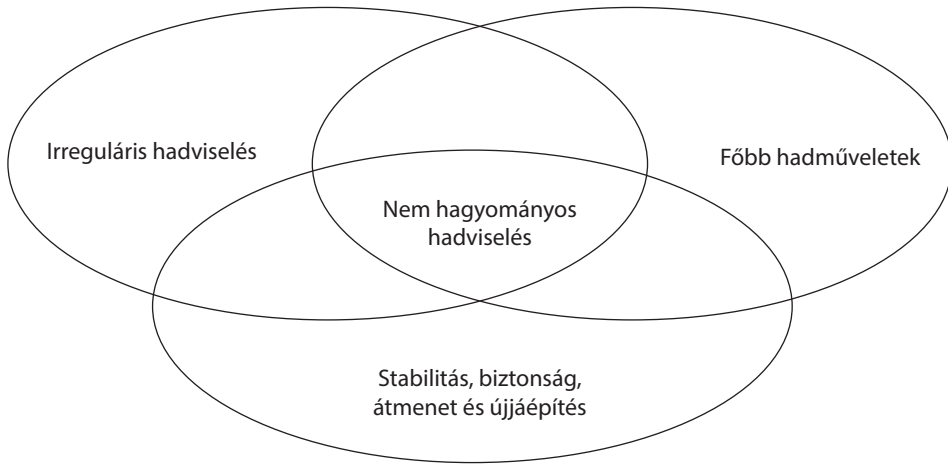
Bár nem egyszerű feladat, a tanulmány értelmezési keretének megteremtése érdekében szükséges definiálni a hagyományos, nem hagyományos és irreguláris hadviselés fogalmakat.⁶ Míg a hagyományos hadviselés a clausewitzi háromszög haderő felőli oldalára fókuszálva fejt ki *direkt* hatást, addig az irreguláris hadviselés a lakosság felőli oldalon akarja elérni a célját *indirekt* módon.

A nem hagyományos hadviselés az irreguláris hadviselés egyik alkotóeleme és módszere, de a két fogalom nem azonos jelentésű. Az irreguláris hadviselés nem követeli meg szükségképpen az irreguláris erők által végrehajtott katonai műveleteket, a nem hagyományos hadviselés viszont mindig általuk, vagy velük együttműködve végrehajtott műveleteket jelent. A nem hagyományos hadviselés egyfelől lehet fő erő kifejtés az irreguláris hadviselés során, ahol azonban hagyományos műveleteket nem hajtanak végre, másfelől lehet egy irreguláris támogatóelem egy olyan hadjáratban, amelyet alapvetően hagyományos katonai műveletekkel hajtanak végre.

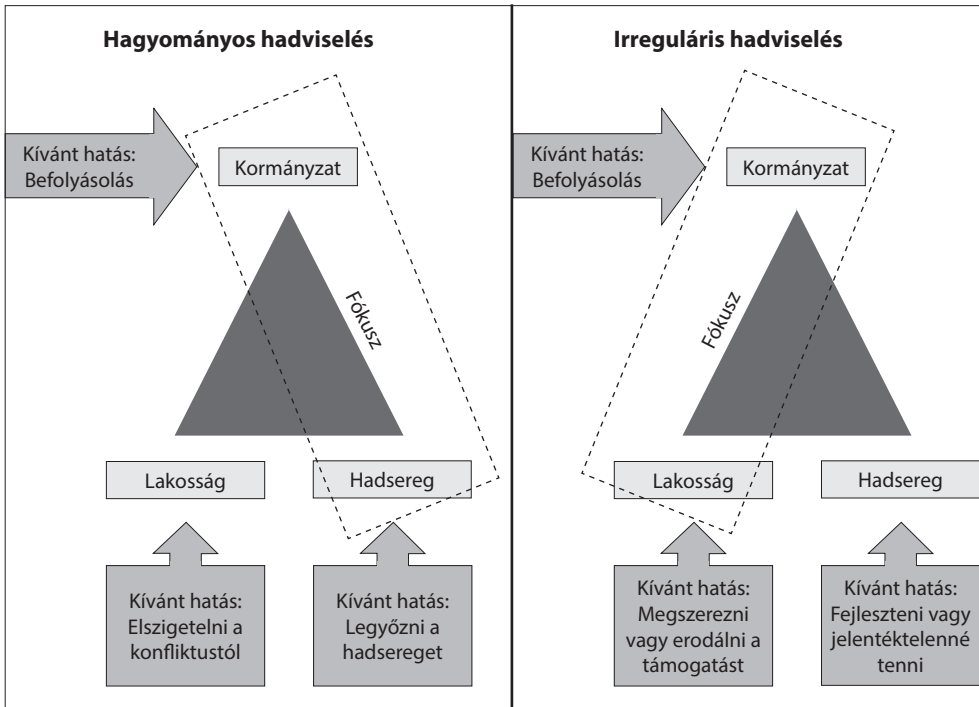
⁴ John Arquilla: *Insurgents, Raiders, and Bandits: How Masters of Irregular Warfare Have Shaped Our World*. Ivan R. Dee, 2011, 291.

⁵ Uo. 292.

⁶ A definíciók tisztázása az amerikai doktrína alapján történik.

1. ábra A hagyományos és az irreguláris hadviselés fókusza⁷

2. ábra Irreguláris és nem hagyományos hadviselés⁸

⁷ FM 3-05.130. Army Special Operations Forces Unconventional Warfare. Washington DC, HQ, DOA, 09. 2008. 1–6. <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-130.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 09. 21.)

⁸ FM 3-05.130. 1–7.

A háborúban a legritkább esetben fordul elő, hogy két egyenlő erejű ellenség mérkőzik meg a harctéren. Ilyen szempontból minden háború aszimmetrikus. A harcoló felek közötti aszimmetria mértéke az, amely a hagyományostól eltérő módszerek alkalmazásához vezet.⁹ A mai aszimmetrikus háború számos olyan harcászati módszert kínál az azt alkalmazónak, amellyel stratégiai célokat érhet el. Ezek közé tartozik a polgári ellenállás, a gerilla-hadviselés, a szabotázs, a terrorizmus, illetve az erőszakos és békés ellenállás sok egyéb formája egy hagyományos haderejét tekintve erősebb ellenséggel szemben.¹⁰

A modern nem hagyományos háború a nép között zajlik, annak hozzáállása az aszimmetria mindkét végén álló hadviselő számára elengedhetetlenül fontos. Ez nem feltétlenül jelent kifejezett támogatást. A szemben álló felek egy vékony vonalon egyensúlyoznak, úgy akarják elérni, hogy a nép féljen tőlük, és ha nem is szeretik, legalább ne gyűlöljék őket. Bármit is tesznek a felkelők, mindig szem előtt kell tartaniuk, hogy azzal vajon elidegenítik-e a népet, amely a mindennapi kenyerük forrása. Amíg a nép egyetért a küldetésükkel és célkitűzéseikkel, addig nem lesznek „terroristák” azok szemében, akik igazán számítanak, még akkor sem, ha a világ más részein esetleg annak is tartják őket. A pozitív, „szabadságharcos” megítélés elengedhetetlenül fontos az aszimmetrikus hadviselő számára, és ennek az imázsnak a lerombolása és átalakítása „terroristává” pedig a konvencionálisan erősebb fél számára kulcskérdés.¹¹

IRA

Írország 1169-től 1949-ig különböző jogi formákat öltő angol, illetve brit uralom alatt állt. A két időpont között eltelt mintegy 800 év alatt az írek számos alkalommal próbálták meg függetlenedni, a mai értelemben vett nemzeti függetlenségi harcok fő előfutára az 1798-as felkelés volt. A modern kori független ír állam megteremtése pedig az 1916-os húsvéti felkeléshez és az 1919–21-es angol–ír háborúhoz (ír függetlenségi háború) köthető.

A nacionalizmus ideológiája által kijelölt politikai cél, vagyis a független és szuverén ír nemzetállam megalapításának katonai eszközeit az Ír Köztársasági Hadsereg, vagyis az IRA (Irish Republican Army) jelentette. Az írek történelmi tapasztalataik alapján elsősorban a nem hagyományos hadviselésre és a gerillaharcászatra alapozták függetlenségi harcuk megvívását. Ezeket a történelmi tapasztalatokat az IRA 1956-ban újoncok részére kiadott kézikönyve is bemutatja, azokon keresztül demonstrálva a történelmi korok sikertelenségének okait.¹²

Erre az útra terelte őket az a nyilvánvaló tény is, hogy a brit birodalom katonai ereje számukra legyőzhetetlenül erős volt, esélyük sem lett volna arra, hogy a rendkívül gyéren lakott, 1919-ben mintegy 3 milliós Írország a hagyományos hadviselés eszközeivel szálljon szembe a háborút győztesen befejező, Írország nélkül is mintegy 40 milliós világhatalommal. Nagy-Britanniának azonban számos külső és belső kihívással kellett megküzdenie a világháború után is: megemlíthetjük a háború utáni európai katonai kötelezettségeit, a hadsereg demobilizálásának folyamatát, valamint az éppen abban az időben zajló iraki

⁹ Daniel Isaac Helmer: Flipside of the COIN: Israel's Lebanese Incursion Between 1982–2000. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, 2007, 9.

¹⁰ Uo. 10.

¹¹ Uo. 12.

¹² IRA Volunteers Handbook – Notes on Guerilla Warfare. IRA General HQ, 1956, 4–6. https://archive.org/details/IRA_Volunteers_Handbook_Notes_on_Guerrilla_Warfare (Letöltés időpontja: 2019. 01. 24.)

felkelést.¹³ Mindezeket a külső nehézségeket az ír köztársasági mozgalom sikerrel használta ki saját céljainak elérése érdekében, amikor 1919. január 21-én az ír nemzetgyűlés, a Dáil Éireann egyoldalúan kikiáltotta az ország függetlenségét. Ugyanazon a napon – de ettől az eseménytől függetlenül – az IRA megölt két rendőrt, és ezzel kezdetét vette a függetlenségi háború.¹⁴

A felkelők stratégiája az volt, hogy a megszállt területeken az ellenállás gócait alakítsák ki, az ellenséget a nagyobb városokba korlátozva, majd idővel ezeket az ellenálló körzeteket összekapcsolva összefüggő területet hozzanak létre, ahol a megszállók hatalma nem érvényesül. A stratégia három fő eszköze volt az ellenség erőinek és erőforrásainak folyamatos erodálása, a lakosság ellenállásának megszervezése és élcsapatként való vezetése, valamint a megszálló adminisztráció ellehetetlenítése. Ehhez az IRA pusztta létezése és túlélése is elvezetett, hiszen nem törekedtek területek megtartására, csak arra, hogy az ellenség számára is lehetetlenné tegyék azok megtartását.¹⁵

[A gerilla] pusztítja az ellenség kommunikációját, rajtaüt az ellenség bázisain, lesállást hajt végre az őt kereső ellenségen. A taktikája azonban mindig változik, mert az ellenség idővel meg fogja találni rá a választ. A gerilla támadása folyamatos, és oszlopok, részlegek, de akár tűzpárok is végrehajthatják.¹⁶ A kezdeményezés mindig a helyi parancsnok kezében van. A tűzpárok egymást fedezve haladhatnak a célpontig, és ha támadás éri őket, képesek azonnal szétszóródni, hogy később újra összeálljanak.¹⁷

Taktikailag mindig arra törekedtek, hogy csak akkor támadjanak, ha a győzelem biztos, és sose mutassanak az ellenségnek olyan célpontot, amelyen az a hagyományos katonai fölényét érvényesíteni tudná. A köztársasági mozgalom fegyveres erejét nagyjából 3000 gerilla adta, akik az IRA ún. „repülő oszlopainak” (*flying column*) magvát alkották. Ezek a mintegy 20-100 tagból álló csapatok voltak az IRA alapvető harcászati alegységei, amelyeknek képesnek kellett lenniük hosszú ideig önállóan tevékenykedniük, megszervezni saját ellátásukat és végrehajtani műveleteiket.¹⁸ Az IRA szervezetét szándékosan teljesen eltérően hozták létre attól, ami egy hagyományos hadsereg szervezetére emlékeztetne. A legfontosabb szempont a rugalmasság volt, amely lehetővé tette az alkalmazkodást egy adott terület politikai és földrajzi környezetéhez.

Az IRA a háború megnyeréséhez kulcsfontosságúnak tartotta, hogy a nép támogassa, mert annak segítségével függetleníteni tudták magukat a tereptől és a kommunikációs vonalaktól. A meglepetés erejét kihasználva folyamatos kisebb méretű támadásokkal, rajtaütésekkel, lesállásokkal zaklatták az ellenséget, anélkül hogy támadható célpontokkal szolgáltak volna. Amikor az ellenség felkutatásukra indult, akkor a keresőerők ellen hajtottak végre újabb lesállásokat. A meglepetés eléréséhez kiváló hírszerzésre volt szükség, amelyet az IRA nem is bízott a véletlenre. Bár a lakosság információkkal is támogatta harcukat,

¹³ Peter Cottrell: *The Anglo–Irish War: The Troubles of 1913–1922*. Osprey Publishing, Oxford, 2006, 75.

¹⁴ A háború kezdeteként többféle dátumot is számontartanak. Mint általában a hadüzenet nélküli konfliktusok esetén, itt is léteznek eltérő vélemények a konfliktus eszkalálódásának egyes fázisairól.

¹⁵ IRA Volunteers Handbook... 9.

¹⁶ Az IRA oszlopa (*column*) három részlegből (*section*), a részleg pedig két tűzpárból és a parancsnokból áll. IRA Volunteers Handbook... 14.

¹⁷ IRA Volunteers Handbook... 9.

¹⁸ Cottrell: i. m. 28.

ezenfelül Michael Collins¹⁹ külön osztagot tartott fenn arra a célra, hogy a brit kémeket likvidálja, illetve az ellenség hírszerző szerveibe beépüljön. Ez a művelet sikeres is volt, a brit hírszerzés a felkelés ideje alatt gyakorlatilag tehetetlen volt Írország területén.²⁰

Célpontjuk elsősorban az Írország kormányzásához szükséges infrastruktúra, illetve a biztonsági erők voltak. A brit korona erőinek nagy részét a Royal Irish Constabulary, vagyis a királyi ír rendőrség jelentette, amelyet a konfliktus eskalációja során kiegészítettek reguláris katonai erőkkel, valamint csatlakoztak hozzájuk protestáns, lojalista paramilitáris erők, milíciák is, mint például az Ulster Volunteer Force, majd az abból létrehozott, kormányzati irányítás alatt állt Ulster Special Constabulary. A háború során a rendőrség szenvedte el a legtöbb áldozatot, az IRA mind szolgálatban, mind azon kívül támadta őket, bojkottot hirdetett ellenük, és a családjaik sem voltak biztonságban. Mindemellett a Dáil Éireann törekedett arra, hogy létrehozza a saját közigazgatási, közbiztonsági és igazságszolgáltatási rendszerét, egyfajta párhuzamos társadalomként a brit adminisztráció helyett. Így célkeresztbe kerültek a köztisztviselők és a bírák is.²¹ A brit biztonsági erők írországi létszáma 1921-ben mintegy 70 ezer fő volt, beleértve a rendőrség, a hadsereg és a paramilitáris alakulatok állományát is.²²

Az IRA 1919–21-es tevékenységének hosszú távú következménye lett az önálló, független, szuverén ír állam létrejötte 1949-ben. Az idáig vezető út nem volt teljesen egyenes és sima, hiszen az 1921-es angol–ír békeszerződés még nem jelentett teljes függetlenséget, hanem csak a Brit Nemzetközösségen belüli domíniumi státust, de akkor ez a politikai kompromisszum elég volt a háború lezárásához. A békével egyetértő és az azt elutasító erők között ekkor azonnal kitört az ír polgárháború, amely végül az Ír Szabadállam erőinek győzelmével ért véget, de elvetette a későbbi észak-írországi konfliktus magvait is.

De ez a konfliktus is egy olyan politikai rendezéssel ért véget, amely elfogadható volt az IRA utódszervezetei számára is, hiszen megfogalmazta azt a kitétel, hogy Írország egyesülése csak akkor valósulhat meg, ha azt mind az ír, mind a brit adminisztráció alatt élő lakosság többsége elfogadja. Mindez rámutat arra, hogy a nem hagyományos hadviselő csak addig képes folytatni a harcot, amíg a lakosság támogatását élvezi. Mivel a Nagypénteki Egyezményt mind Írország, mind Észak-Írország lakossága túlnyomó többséggel elfogadta, a PIRA-nak²³ el kellett fogadnia azt a helyzetet, hogy elvesztette a lakosság támogatását a hadjárat folytatásához, ezért a békefolyamat utolsó fázisaként 2005-ben letette a fegyvert.

Írország egy olyan, viszonylag kis lakosságszámú és kevésbé iparosodott európai nemzetállam, amely a nem hagyományos hadviselésnek köszönheti a létét. Így mintegy 800 évnyi rendkívül tragikus történelmi sors után ma Európa egyik legprosperálóbb országa. Ha nem számítjuk a szervezeten belüli szakadásokat, akkor az látható, hogy az IRA felépítésében és taktikájában csupán minimális változások történtek az eredeti, 1919–21-es állapotokhoz képest. Az egyik ilyen változás az 1975–77-es tüzszünetet követően következett be, amikor az IRA jelentős veszteségeket szenvedett el, és a tüzszünetet kihasználva a brit titkosszolgálat be tudott épülni a szervezetbe, aminek hatására az IRA vezetése szervezeti

¹⁹ Az ír függetlenségi háború politikai és katonai vezetőinek egyike, az IRA hírszerző részlegének vezetője, az Ír Szabadállam pénzügyminisztere és az átmeneti kormány miniszterelnöke is volt. Mivel elfogadta az Ír Szabadállamot a Brit Nemzetközösségen belül létrehozó kompromisszumos szerződést, az azt ellenző IRA-szárny meggyilkolta. A békeszerződés aláírásakor azt mondta, hogy feltehetőleg a saját halálós ítéletét írta alá. Ma Írország egyik legjobban ismert és tisztelt nemzeti hőségének számít.

²⁰ Cottrell: i. m. 66.

²¹ Cottrell: i. m. 54.

²² Cottrell: i. m. 18–23.

²³ Provisional Irish Republican Army, az 1969–1997-es hadjárat fő résztvevője az IRA utódszervezetei közül.

változtatásokra szánta el magát. Ekkor még kisebb, önállóbb és specializáltabb sejteket (Active Service Unit, ASU) hozott létre a korábbi, viszonylag nagyobb méretű csoportok helyett. Ezt a váltást a brit szakirodalom a hadjárat „felkelői fázisából” a „terrorista fázisba” való áttérésnek nevezte.²⁴ Ez gyakorlatilag a repülő oszlopok helyett a raj erejű részlegek preferálását jelentette, még nagyobb önállósággal, a műveleti biztonság érdekében. Ezzel egyidejűleg az IRA a katonai erőszak mellett egyre nagyobb hangsúlyt kezdett fektetni a politikai küzdőterre is. Politikai szárnyán, a Sinn Féin párton keresztül arra törekedett, hogy megvalósulhasson egy kikényszerített, számukra is elfogadható politikai rendezés.

Az ún. „régis IRA”²⁵ pozitívabb publicitása mégis jelentősen eltér az utódszervezetektől, amelyeket „terroristákként” ismer a széles közvélemény. Ez egyfelől a nép hozzáállásának köszönhető, hiszen az eredeti IRA bírta a lakosság többségének támogatását, míg a független Írország létrejötte után működő IRA-csoportok már nem, különösen a hat északkéleti megyében. A lakosság és a külföld, valamint különösen az amerikai írek kiemelt jelentőségű támogatása olyankor ingott meg, amikor ártatlan civilek estek áldozatul az IRA hadjáratában, amelyet Angliára is kiterjesztettek. Ezért az információs térben a szervezetre maradandóan rákerült a terroristabélyeg, ami hátrányosan hatott a néptől jövő támogatásukra.

Itt a két narratíva közötti vetélkedést kell kiemelni. Az ír köztársaságpárti narratívában az írek egy egységes nemzet, amely elnyomás alatt él, a harca legitim, hiszen minden nemzetnek joga van az önmeghatározáshoz és a szuverén, szabad államhoz. A brit narratíva szerint az ír nacionalizmus destruktív, káros dolog, az ír nép történelme során sosem volt egységes, ezért a köztársasági narratíva csupán egy leegyszerűsített, túlzó álláspont. Ellenben a hűség a brit koronához – értsd: brit nacionalizmus – helyénvaló dolog, és az ezt békésen kifejező lakosságot meg kell védeni a terroristáktól. Ez a két narratíva ugyanígy vetélkedett az 1919–21-es függetlenségi háborúban, majd később, az észak-írországi konfliktusban is. A különbség a lakosság valós érzelmeiben, nemzeti identitásában van.

HEZBOLLAH

Megalapítása óta Izrael számos hagyományos háborút vívott ellenséges szomszédjaival, amelyek során bizonyította számukra, hogy a térségben egyedülálló és kiemelkedő izraeli katonai fölényrel szemben még koalícióba szerveződve sem érhetnek el sikert. Mind ez idáig a libanoni síita Hezbollah szervezet az egyetlen olyan katonai és politikai erő a térségben, amely stratégiai szinten érvényre tudta juttatni akaratát Izraellel szemben. Ezt az eredményt nem úgy érte el, hogy több vagy magasabb technológiai színvonalat képviselő harckocsit, tüzérségi eszközt, harci repülőgépet vagy kémhűholdat vetett be, hanem úgy, hogy a hagyományos hadviselésben számukra verhetetlen izraeli hadsereget egy olyan konfliktusban kötötte le, amelyből az nem kerülhetett ki győztesen, nem alkalmazhatta technológiai fölényét, és amelyben az izraeli kormány nem tudta elérni stratégiai és politikai céljait hadseregének erejére támaszkodva. Ehhez a Hezbollah a nem hagyományos hadviselés stratégiájára és a gerillaharcászat egyfajta saját környezetére adaptált változatára támaszkodott. Mindez különösen élesen kiviláglik annak fényében, hogy ugyanezt az izraeli hadsereget ugyanabban a földrajzi környezetben hagyományos hadviseléssel is megpróbálták legyőzni az 1982-ben

²⁴ Operation Banner – An Analysis of Military Operations in Northern Ireland. Ministry of Defence, London, 07. 2006., 2-11–2-12. https://www.vilaweb.cat/media/attach/vwedts/docs/op_banner_analysis_released.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 01. 29.)

²⁵ Az 1919–21-es angol–ír háború köztársasági hadseregét nevezik „old IRA”-nak.

kezdődött dél-libanoni megszállás során, de a Palesztin Felszabadítási Szervezet (PFSZ) ez irányú kísérlete katasztrófális kudarccal és a szervezet konvencionális katonai erejének megsemmisülésével végződött.²⁶

A Mao Ce-tung nevéhez fűződő többfázisú gerillaháború-elmélet²⁷ szerint a harc bizonyos szakaszában a gerillaharcot folytató erőnek meg kell próbálnia átalakulnia konvencionális harcot folytató erővé, de különösen fontos az, hogy ezt a lépést ne siessék el, kitéve ezzel magukat egy számukra még mindig erősebb ellenség hagyományos erejének. A PFSZ is így járt el, létrehozva egy reguláris jellegű hadsereget, amely nehézfegyverzetet használt és területek megtartására törekedett. Mindez elegendő is volt Izrael északi részének zaklatására egészen addig, amíg Izrael offenzívát nem indított ellenük. Ekkor azonban, bár a PFSZ elszántan küzdött, a nagy erejű izraeli légcsapások és tüzérségi támogatás hatására védelme hamar összeomlott, és erői felmorzsolódtak. Ennek ellenére a palesztin irreguláris harcosok sikereket értek el a Türosz és Szidón környéki menekülttáborokban, ahol az izraeli offenzíva sokkal lassabban haladt. Sőt, az Ain-el-Hilveh menekülttáborból egy harcedzett dandárparancsnok, Avigdor Kahalani által vezetett zászlóalj méretű erőt űztek ki, és az erősítésül érkezett még nagyobb erő sem volt képes elfoglalni a tábort. Összességében a PFSZ a legnagyobb veszteségeket és a legkevesebb sikert a hagyományos hadviseléssel, míg a legjobb eredményeket az irreguláris harccal érte el.²⁸

A Hezbollah tanult ezekből a tapasztalatokból, és ennek megfelelően járt el a 2006-os izraeli offenzíva során. Stratégiájuk középpontjába nem a területek megtartása, hanem az ellenség harci szellemének megtörése került. Megtalálták az ellenség gyenge pontját a hátsó ország támogatásában. Mivel lejjebb adták a stratégiai céljaikat, így győzelemként tudták kommunikálni a pusztá tény, hogy még harcolnak és létezik ellenállás. Megértették, hogy amit az izraeli erők nem látnak, azt nem tudják elpusztítani, ezért mindenáron el akarták kerülni, hogy az izraeli pilóták és tüzérek számára látható célpontokat nyújtsanak. Ezért tüzérség és harckocsik helyett kézfegyverekre helyezték a fő hangsúlyt, amely rugalmasságot biztosított, valamint minimalizálta a láthatóságot. A harcmezőn az erőiket szétszórva tartották, autonóm és láthatatlan sejtekre osztva, amellyel szükségtelenné tették a statikus logisztikai és kommunikációs létesítményeket, vezetési pontokat. Doktrínájukban kulcsfontosságú, hogy csak abban az esetben szabad támadni, ha a siker biztos, és mindenáron el kell kerülni a nyílt összecsapást, ehelyett a támadás után azonnal el kell tűnni, és feloldódni a civil lakosság között.

A Hezbollah doktrínája:

- Kerüld el az erőset, támadd a gyengét – támadj, és vonulj vissza!
- A saját harcosok biztonsága fontosabb, mint a veszteségokozás az ellenségnek!
- Csak akkor támadj, ha a siker biztos!
- A meglepetés kulcsfontosságú. Ha észrevettek, vesztettél!
- Ne vállalj nyílt összecsapást. Válj köddé, mielőtt az ellenség kamatoztatja a fölényét!
- Türelem kell ahhoz, hogy felfedezd az ellenség gyenge pontjait!
- Maradj mozgásban, kerüld el egy frontvonal kialakulását!
- Kényszerítsd az ellenséget folyamatos készenlétre, úgy elől, mint a mélységben!

²⁶ David Daoud: The New Hezbollah: Israel's Next War Will Be A Godawful Mess. The Tower, Issue 42, 09. 2016. <http://www.thetower.org/article/the-new-hezbollah-israels-next-war-will-be-a-godawful-mess/> (Letöltés időpontja: 2019. 01. 07.)

²⁷ Mao Tse-tung: On Guerrilla Warfare. Cassell & Company Ltd., London, 1969.

²⁸ Daoud: i. m.

- A végső győzelemhez apró győzelmeken keresztül vezet az út!
- Tartsd fenn a harci kedvet, ne említsd az ellenség túlerejét!
- A médiának számtalan fegyvere van, amelyek úgy találnak célba, akár a lövedékek. Használj őket a harcban!
- A lakosság egy kincs – vigyázz rá!
- Pusztítsd az ellenséget, de állj meg, mielőtt elvesztené az önuralmát!²⁹

A Hezbollah vezetése a stratégiai képességet a föld-föld rakéták fölötti kontrollt központossá tartotta meg, de a harcászati szintű egységeknek nagy önállóságot biztosított. A rakéták védelmét jól kiképzett és erős páncéltörő képességekkel felszerelt erőkre bízta, amelyek meglepőaknák (IED³⁰) telepítésével, modern páncéltörő rakétákkal (Kornet/AT-14 Spriggen, TOW) és a tűzrendszerükbe integrált közvetett irányzású eszközökkel (főleg aknavetőkkel) kifinomult páncéltörő lesállítások végrehajtására voltak képesek. Előretolt tűzmegfigyelőket is kiképeztek, akik pontosan tudták vezetni az aknavetők tüzeit, természetesen az izraeli erők számára nem látható módon.³¹ Így képesek voltak mind a közvetett, mind a közvetlen irányzású tüzek nagy hatékonyságú összpontosítására.

Izrael 2000-ben történt kivonulása óta föld alatti raktárbázisokat, erődítményeket alakítottak ki oly módon, hogy azok ellenálljanak a tűzérés és a légi erők csapásainak. A legfontosabb raktárakat és bizonyos parancsnoki objektumokat Libanon sziklás hegyeiben építették ki, akár 40 m mélységben. A Litáni folyótól délre mintegy 600 ilyen erőd-raktár található. Ezeknek a helyét biztonsági okokból egyetlen parancsnok sem ismerte teljeskörűen, és egy harcászati egység csak három bunkerhez fért hozzá, egy fő és két tartalék raktárhoz, ha az előzők megsemmisülnének.³²

Taktikájuknak szerves részét képezte a civil fedezet alkalmazása, amely erőteljesen korlátozta az izraeli technológiai fölény kibontakozását. Természetesen nem vethettek be masszív tűzérési és légicsapásokat lakott területek ellen, mert ez a járulékos veszteségek miatt azonnali nemzetközi felháborodást és elszigetelődést okozott volna, ráadásul a Hezbollah lakossági támogatását is erősítette volna. Minimalizálták a precíziós fegyverek irányából érkező fenyegetést is. Civilnek álcázták magukat, fehér zászlókat lengettek, mentőautókkal, néha kerékpáron mozogtak, hátizsákokban, szatyrokban szállították az aknavetőket, páncéltörő fegyvereket.

Mivel a távolból, képernyők és botkormányok segítségével az izraeliek nem tudtak megsemmisítő csapást mérni a Hezbollahra, szárazföldi offenzívát indítottak a falvak ellen, amelyekből a gerillák működtek. Ezt a lépést Haszan Naszr Alláh, a Hezbollah vezetője kifejezetten üdvözölte, hiszen végre lehetőségük nyílt megközelítőleg azonos feltételek mellett harcolni, és tudta, hogy így nagy árat fognak tudni fizettetni az ellenséggel a brutális helység-harcok során. Végül a katonai sikertelenség, a nemzetközi nyomás, valamint a hátszín támogatásának megszűnése arra kényszerítette Izraelt, hogy visszavonuljon. Bár az izraeli veszteségek nem voltak túl magasak, mivel nem sikerült hadműveleti, de főleg stratégiai szinten sikert elérni, így vereség érzetét keltették.³³

²⁹ Helmer: i. m. 53–54.

³⁰ Improvised Explosive Device.

³¹ Matt M. Matthews: We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah–Israeli War. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, 2008, 17–18.

³² Alastair Crooke – Mark Perry: How Hezbollah Defeated Israel. Part I. CounterPunch, 12. 10. 2006. <https://www.counterpunch.org/2006/10/12/how-hezbollah-defeated-israel/> (Letöltés időpontja: 2020. 09. 22.)

³³ Daoud: i. m.

Bár jobban elviselik az emberveszteséget, mint az izraeli közvélemény, a Hezbollah nagy hangsúlyt fektet az erők megóvására, és mindig maximális veszteségokozásra törekszik a saját veszteségek minimalizálása mellett. A mártírimázs valójában egyfajta motivációs toposz, a bevetések során mindig igyekeznek elkerülni, hogy korlátozott és értékes emberi erőforrásaikat öngyilkos módon eltékozzolják. A hagyományos hadseregektől eltérően nem csatákat akartak megnyerni, hanem az izraeli hadseregre és a hátország polgári lakosságára a lehető legnagyobb pszichológiai hatást kifejteni, ami a harc feladásához vezet majd. A Hezbollah lassacskán felőrölte az izraeli lakosság támogatását a háború irányában, mivel folyamatosan képes volt veszteségeket okozni. Ebben nagy szerepe volt az al-Manar tévécsatornának, amely gyakran közvetítette az öngyilkos merényleteket, kifinomult lesállításokat és az izraeli hadsereg, valamint a velük szövetséges Dél-libanoni Hadsereg elleni támadásokat. Ezek sokkolták az izraeli közvéleményt, bemutatva a háború borzalmain, amelyet az izraeli tömegtájékoztatás elhallgatott.

Ahogy Naim Kasszem, a szervezet második számú vezetője nyilatkozta, az köztudomású, hogy a libanoni hadsereg gyengébb az izraelinél, ezért egy izraeli invázióknak csak korlátozott határfokú ellencsapással kellene számolnia a hadsereg irányából, amely a nyilvánvaló képességbeli különbségek miatt nem lenne képes megakadályozni egy nagy volumenű offenzívát. A tapasztalat azt is megmutatta, hogy Libanon huszonkét évig tartó megszállása nem ENSZ-határozatok, diplomáciai erőfeszítések és amerikai ígéretek következtében ért véget, hanem az ellenállás és annak széles tömegek általi támogatottsága miatt.³⁴ Haszan Naszr Alláh rámutatott, hogy az ellenállás kiállta a támadás próbáját, és visszavágott. A szervezet azonban nem kifejezetten gerilla-hadviselést folytatott, hanem a hagyományos és a nem hagyományos hadviselés egyfajta keverékét a két véglet között. Ez számukra az újfajta hadviselési modell. Ez a fajta kombinált hadviselés ahhoz is hasonlítható, ahogyan az észak-vietnámi hadsereg és a Vietkong harcolt az amerikaiak ellen.³⁵

KÖVETKEZTETÉSEK

Vezetés, motiváció

A nem hagyományos hadviselők a rajzás (*swarming*) alkalmazásával képesek a konvencionálisan erősebb ellenféllel szemben hatékonyan fellépni. A rajintelligencia (*swarm intelligence*) a robotika és a biológia területéről ismert fogalom, például a társas rovarok viselkedésére jellemző. Az egyedek csak korlátozott információkat ismernek, csak a legegyszerűbb műveletek végrehajtására alkalmasak, de egymással együttműködve képesek a társadalmukra jellemző komplex feladatok megoldására is. Például egy hangya nem találja meg az élelemhez vezető utat, de nagy tömegben mégis mindig megtalálják. A rajintelligencia rugalmas, gyorsan alkalmazkodik a változó körülményekhez, ellenállóképese, mert egy vagy több tag elvesztése nem okoz jelentős kárt az egész rendszer működésében, emellett önszervező, nincs szükség központi irányításra.

Ezzel szorosan összefügg a rajzás harcászati fogalma, amelynek lényege, hogy nagy területen szétszórt önálló egységek látszólag szervezetlenül, de azonos célokat követve, csak alkalmasszerűen összeállva, majd rövid idő múlva, feladatuk végrehajtása után ismét

³⁴ Matthews: i. m. 16.

³⁵ Matthews: i. m. 22.

szétszóródva, nagy támadható felületet sosem mutatva harcolnak. A kis egységek egyenként nem tűnnek veszélyesnek, mozgékonyaságuk miatt nehezen követhetők, kiszámíthatatlanok. Váratlanul tömörülnek, csapás kiváltása után pedig ismét szétszóródnak. Ezáltal túlterhelik, felőrlik és kifárasztják a védelem rendszereit és reagálóképességét. Sikeres alkalmazásához három feltételnek kell egyidejűleg teljesülnie: hogy mozgékonyabbak legyenek, mint az ellenség, jobb helyzetismerettel és nagyobb lőtávolságú eszközökkel rendelkezzenek.³⁶

A rajzó harcászat hatékonysága a vezetés decentralizáltságából ered. Amikor *Auftragsführung*, *mission command* vagy *küldetésorientált vezetés* kerül szóba, akkor is ezt a decentralizáltságot tartjuk kívánatosnak, amellyel a vezető delegálja a döntési jogköröket az alsóbb harcászati szintekre, és csak a cselekvés kereteit szabja meg a jól definiált parancsnoki szándékkal. A német vezetési filozófia, majd az arra építő és hasonlóan fejlődő amerikai elvek azonban csak a helyes irányt jelölik ki. Az igazán hatékony nem hagyományos hadviselők a lehető legalacsonyabb szintig delegálják a lehető legtöbb vezetési jogkört és kezdeményezést – sokkal többet és sokkal lejjebb, mint az említett példák –, ezáltal érik el a valódi függetlenséget és a valódi rajzást.

Az autonóm elemek fölött szinte semmilyen köztes vezetési szint nem jelenik meg, csak a stratégiai szinten egy mindent meghatározó ideológiai program. Különösképpen a dzsihádisták mozgalmakra érvényes ez, ahol nagyon korlátozott eredménnyel kecsegtet egy-egy sejt kiiktatása vagy megfigyelése. A hálózat nem egy hierarchikus szervezet, ahol el tudunk jutni egy vonal mentén a végrehajtótól a vezérlő központig, és azt kiiktatva aztán használhatatlanná tesszük az egész gépezetet. A decentralizált hálózatos szervezési elv korlátozza az ellenség célzott likvidálási stratégiájának hatékonyságát is, amelyet általában olyan felkelőellenes harcot vívó szereplők alkalmaznak, akik mindenáron minimalizálni akarják a járulékos veszteségeket. Ez a stratégia azonban hosszú távon kontraproduktív, mivel a kevés külső kapcsolattal rendelkező, de közös célt követő szervezetek innovatívabbak, mint a hierarchikus struktúrák. A likvidálásokkal azokat a vezetőket iktatják ki, akik valamilyen hibát vétettek, a kompetensebbek azonban életben maradnak, az egész szervezet pedig adaptálódni fog a kihíváshoz. Az elesett vezetők helyére még ravaszabb, általában fiatalabb, radikálisabb és innovatívabb gondolkodású vezetők lépnek, akik által a szervezet egyre hatékonyabb és eltökéltebb lesz.³⁷

Ez a rendszer működésképtelen a nélkül a legfelsőbb szintű vezérlőelv nélkül, amely nemcsak a szervezet tagjainak motivációját biztosítja a hosszú konfliktus során, hanem ezen a funkción jóval túlmutatva a hadviselés stratégiai, hadműveleti és harcászati szintjein is útmutatóul, kvázi doktrínaként funkcionál. Ez lehet például a politikai iszlám, vagy valamely szélsőséges politikai ideológia, vagy mint a nemzeti felszabadító mozgalmak esetében – a nacionalizmus. Olyan vezérlőelvet kell találni, amelynek hatására a felkelők hajlandóak lesznek életüket is kockára tenni egy látszólag erősebb ellenséggel szembeni hosszú, felőrlő küzdelemben.

³⁶ Kiss Álmos Péter: Háború a nép között – Esettanulmányok a negyedik generációs hadviselés történetéből. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016, 21–22. Kiss Álmos Péter a könyvében a „falkaintelligencia” és a „falkaharcászat” fogalmának leírásával mutatja be ezt a módszert, de a swarming jelentése inkább ’rajzás’, és ez a fogalom talán jobban kifejezi a jelenség lényegét. Alapvetően a farka is egy hierarchia, melynek tagjai nem szóródnak szét a művelet végeztével, és részei között világos alá-fölé rendeltség van. Itt azonban másról van szó.

³⁷ Keith Patrick Dear: Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work? *Defence Studies*, 13:3, 05. 12. 2013., 303. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14702436.2013.845383?needAccess=true> (Letöltés időpontja: 2020. 08. 31.)

Mivel magyar vonatkozásban egy vesztfáliai alapokon szervezett nemzetállam területi integritásának és szuverenitásának a megvédése a végső cél, ezért kézenfekvőnek tűnik, hogy ez a vezérlőelv a nemzeti identitás, illetve az azért való önfeláldozó harc legyen. Ez következik a magyar történelem tapasztalataiból is, és a nemzeti identitás olyan fogalom is egyben, amelynek erőizóját jelentős politikai erők akarják elérni a nemzetközi térben is. Ezért a rendszer kiépítésének első lépése ennek megerősítése, folyamatos ápolása és védelme, különösen azok körében, akiknek esetleg nem hagyományos hadviselőként kellene harcolniuk az ország védelmében.

Mindez csak az alapokat biztosítja a további építkezéshez, amelynek középpontjában a nemzeti ellenálló képességnek a jelenleginél szélesebben értelmezett fogalma áll. A NATO-ban elfogadott, hét alapvető követelményre³⁸ bontott ellenálló képesség fogalom csak instrumentális szempontokat foglal össze, hűen tükrözve a nyugati civilizációban szinte egyeduralkodó materialista életszemléletet, de keveset mond el a lelki-pszichológiai vonatkozásokról. Nem könnyű röviden összefoglalni, mitől lesz az egyik nép veszteségtűrőbb, kockázatvállalóbb és elszántabb a másikkal, hiszen ezek szubjektív és egyben relatív fogalmak, a helyzethez alkalmazkodva időről időre változhatnak, és önmagukban szintén nem garantálják a cél elérését. Az minimálisan szükségesnek látszik, hogy a reziliencia fogalmát kibővítsük egyfajta pszichikai résszel (a győzelem akarása), az identitáshoz való ragaszkodással és a demográfiai ellenálló képességgel is. Mindezen feltételek kialakításához egy hosszú távú elkötelezettség szükséges, a végeredmény pedig mindenfajta konfliktusban előnyt jelent, de az ellenség hosszú távú kifárasztására, demoralizálására építő indirekt, nem hagyományos hadviselésben különösen.

A nem hagyományos hadviselést folytató felkelő szervezetnek tehát úgy kell létrejönnie, hogy egy vezetési szintek tevékenységétől minél kevésbé függő vezérlőelv irányítsa, hálózatszerű szervezeti struktúrában a rajzás módszereit alkalmazza, kiképzése és felszerelése tekintetében pedig a negyedik generációs hadviselésre, a nép között vívott háborúra legyen felkészítve. A nehézség ebben az, hogy mindez gyökeresen eltér attól a katonai szocializációtól, ami a honvédséget jellemzi. Ez nem véletlen, hiszen azt a hagyományos hadviselés körülményeire, az összefegyvernemi harc megvívására hozták létre, képezték ki és szerelték fel. Ezért egy ilyen újszerű rendszer megalkotása egyfajta fordított gondolkodást igényel, amelynek során azoktól az ellenségektől kell tanulnunk, akik ellen a nemzetközi felkelőellenes műveletek keretében felkészítették minket.

Különleges erők

A reguláris hadseregen belül a különleges erők két okból a legalkalmasabbak arra, hogy összekötő kapcsot képezzenek a hagyományos és a nem hagyományos hadviselés között. Egyrészt doktrinális alapokon a feladatrendszerükbe tartozik a nem hagyományos hadviselés, másrészt a honvédségen belül ők szerezték a legtöbb tapasztalatot a felkelőellenes műveletekben, amelyeket megfelelő kreativitással hasznosítani lehet, alkalmazva az említett fordított gondolkodást. Melyek azok a harceljárások, műveleti módszerek, stratégiai alapelvek,

³⁸ Ezek: 1. a kormányzat folyamatos működése; 2. ellenállóképes energiaellátó rendszer; 3. képesség nagy tömegek mozgásának kezelésére; 4. ellenállóképes víz- és élelmiszer-ellátás; 5. képesség tömeges sérülések ellátására; 6. ellenállóképes kommunikációs rendszerek; 7. ellenállóképes közlekedési rendszerek. Jamie Shea: Resilience: a core element of collective defence. NATO Review, 30. 03. 2016. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2016/03/30/resilience-a-core-element-of-collective-defence/index.html> (Letöltés időpontja: 2020. 09. 16.)

amelyekkel az ellenség a leginkább megnehezítette a munkánkat? Mit tudnánk a saját országunk védelme érdekében alkalmazni ezekből a módszerekből? Nagyjából ilyen kérdések és a rájuk adott válaszok jelölik ki azt az irányt, amerre a nem hagyományos hadviselő erők felkészítésével el lehet indulni. A különleges erők szervezeti kultúrájának jellemzője az alacsony, harcászati szintekre delegált széles körű döntési jogkör, a vezetők kreativitásának ösztönzése, valamint mindig a lehető legváratlanabb módon meglepni az ellenséget. Számukra mindig létkérdés a rejtettség fenntartása, hiszen felfedés esetén a harcászati lehetőségeik korlátozottak. Ezek a jellemzők mind hasznosak a nem hagyományos hadviselésben.

A nem hagyományos hadviselés különleges műveleti feladatként³⁹ főleg azt a tevékenységet foglalja magában, amikor a különleges erők egy olyan külföldi politikai szereplő irreguláris erők segítségével történő meggyengítésén vagy megbuktatásán dolgoznak, amely a saját politikai vezetés számára ellenérdekelt. Evidens, hogy a Magyarországot vagy egyes területeit megszállás alatt tartó ellenség egy ilyen politikai szereplő. Ezek alapján messzemenőig használható országvédelmi céllal is az a különleges műveleti felkészítés, amely az amerikai doktrína által nem hagyományos hadviselésként (*unconventional warfare*) megnevezett képességeket foglalja magában. Ezért szükséges, hogy saját különleges műveleti erőinket a lehető legmagasabb színvonalon kiképezzük ezen a területen is, akár saját, akár szövetséges erőforrásokat és kiképzési lehetőségeket felhasználva, hiszen ez a képességsomag nem csak expedíciós környezetben, külpolitikai célok elérése érdekében alkalmazható, hanem mint minden fegyver – a helyzethez alkalmazkodva – bármely más kontextusban, így az ország megvédésében is.

Ha különleges műveleti erőket készítenek fel azzal a céllal, hogy számukra idegen területen, kulturális közegben dolgozzanak, a velük együttműködő gerillák/felkelők irányából mindig számítva egy bennfentes támadás lehetőségére, akkor ezt a képességüket csak még hatékonyabban tudják alkalmazni a saját népük között. Azokkal az erőkkel működnek együtt, amelyeknek például a felkészítésében egyébként is részt vettek, megtanítva nekik azokat a harceljárásokat, amelyeket saját céljainkra legalkalmasabbnak ítélték a nem hagyományos hadviselés eszköztárából. A különleges erők integrálása a nem hagyományos hadviselő erők soraiba egyfajta összekötő kapcsot is képezhet a hagyományos erőkkel, lehetőséget adva adott helyzetekben és megfelelő körülmények között a két szervezet közötti koordinációra, stimulálva a rajintelligencia kialakulását és megnövelve az autonóm egységek harcértékét.

Többcélú alkalmazás

A nem hagyományos hadviselésre felkészített erők magukon hordozzák az irreguláris erők bizonyos jegyeit, de a szó szoros értelmében nem tekinthetők irregulárisnak, hiszen az állam alkalmazásában állnak.⁴⁰ Ha az államhatalom megszűnik, vagyis a magyar állam elveszíti a szuverenitását az adott területen, akkor még inkább irreguláris erőnek tekinthetők. Békeidőszakban, a felkészülés idején azonban mindenképpen állami kontroll alatt állnak, valamint felkészítésük és felszerelésük is állami erőforrásokból történik. Így a nem hagyományos hadviselésre történő felkészítésük további lehetőségként magában rejti azt is, hogy igen hatékonyan bevetethők lennének egy ellenérdekelt, szintén nem hagyományos hadviselést folytató szereplő ellen, ha Magyarország területén a helyzet azt megkíváná.

³⁹ Olyan műveletek, amelyeket irreguláris erők által vagy velük együttműködve hajtanak végre egy ellenálló mozgalom, egy felkelés vagy hagyományos katonai műveletek támogatása érdekében. FM 3-05.130. 1–2.

⁴⁰ Az amerikai doktrína csak azokat tekinti irreguláris erőnek (irregular forces), amelyek nem az állam irányítása alatt állnak, tekintet nélkül a kinézetükre, felszerelésükre, harceljárásaikra. FM 3-05.130. 1–3.

A mai biztonsági környezetben ilyen veszély nem fenyeget, mivel Magyarországon jelenleg nem létezik olyan számottevő társadalmi elégedetlenség vagy belső konfliktus, amely az államhatalommal szembeni irreguláris hadviselésbe torkolthatna. Ma Magyarországon nincs olyan nemzeti vagy vallási identitásból származó belső törésvonal, amely például egy nemzeti kisebbség szeparatista törekvéseihez, vagy egy vallási-politikai ideológia mentén történő mélyreható társadalmi változás igényéhez vezethetne. Arra azonban nincs garancia, hogy a jövőben sem találkozhatunk ilyen problémákkal, ha figyelembe vesszük a környezetünkben tapasztalható konfliktusokat és tendenciákat (erősödő dzsihádzmus, iszlamizáció, állami és nem állami szereplők részéről alkalmazott hibrid hadviselési eljárások stb.).

Ha az ország területén nem hagyományos hadviselő tevékenységére, felkelésre kerülne sor, melynek célja a legitim államhatalom és alkotmányos rend megdöntése, akkor az ellen értelemszerűen a biztonsági erőinknek fel kellene lépniük, méghozzá egy felkelőellenes művelet keretében.⁴¹ Ilyen esetekben általában a békeidőben rendszeresített biztonsági erők kevésnek bizonyulnak, létszámnövelésre van szükség, aminek gazdasági és politikai következményei vannak. Ilyenkor alkalmazható módszer a milícia létrehozása. Ez egy olyan, önkéntesekből álló erő, amelynek tagjai polgári foglalkozásuk megtartása mellett adnak fegyveres szolgálatot, és hasonló (vagy lehetőleg ugyanolyan) felhatalmazással rendelkeznek, mint a reguláris biztonsági erők. Helyismeretük, állandó jelenlétük és motivációjuk ellensúlyozza a profeszionalizmus hiányát, és kiegészíti a reguláris biztonsági erők tevékenységét.⁴² Jelenleg az önkéntes területvédelmi tartalékos rendszer éppen ilyen elvek mentén szerveződik, így ideálisnak tűnik arra, hogy ilyen feladatra is bevethető és felkészíthető legyen.

A felkelés sikerének további feltételei

A nem hagyományos hadviselés mindig egy politikai cél eléréséhez használt stratégiai eszköz. Ennek a politikai célnak az eléréséhez azonban számos más eszközre is szükség van, amelyekkel integrálni kell a felkelés tevékenységét. Ezeknek részletes és teljes körű bemutatására ebben a tanulmányban nincs lehetőség, de szükséges megemlíteni őket. A végső cél a politikai rendezés, amelynek eredményeképpen helyreállhat a független és szuverén, egységes magyar állam. Ezért a felkelés célja nem az ellenséges megszálló biztonsági erők legyőzése, megsemmisítése, hanem az ellenséggel történő politikai rendezés kikényszerítése. Az ennek eléréséhez vezető pontos út mindig attól függ, hogy éppen ki az az ellenség, akivel szemben a felkelés elindult.

Mivel a stratégiai cél politikai természetű, ezért abban a legfontosabb szerepet a saját és az ellenséges társadalmi térben, valamint a nemzetközi politikai térben végzett tevékenység, a diplomácia, valamint a stratégiai kommunikáció játsszák. Olyan helyzetet kell teremteni, hogy az ellenség politikai vezetése a nemzetközi térben elszigetelődjön, gazdasági szempontból a megszállás fenntarthatatlan legyen, abból ne származzon számára sem gazdasági, sem erkölcsi előny, a hátszágában meginogjon a politikai legitimitása. Akár a nemzetközi térből, akár saját társadalmi teréből olyan nyomás alá kerüljön, hogy kénytelen legyen a számunkra is elfogadható politikai rendezésre.

Ezt a helyzetet a felkelés politikai vezetésének kell elérnie, amelyet leghatékonyabban a legitim kormányzat tud megtenni, ha képes a működésre, akár emigrációban is. Ezenkívül

⁴¹ Egyes vélemények, elemzések szerint a nyugati világ több országa is ebbe az irányba tart.

⁴² Kiss Álmos Péter: Milícia – kétélű kard a felkelés elleni harcban. Sereg Szemle, 2011/1., 68–88. <https://honvedelem.hu/images/media/5f58c552cac5e218528404.pdf> (Letöltés időpontja: 2020. 09. 22.)

léteznük kell a felkelés békés frontszervezeteinek is, amelyek politikai szárnyként képviselik pontosan ugyanazokat a célokat, amelyekért a felkelők erőszakkal lépnek fel. Ennek rendszerét mind az IRA, mind a Hezbollah esetében láthatjuk. Ezek a szervezetek nem önmagukban mint irreguláris katonai erők működnek, hanem egy politikai és társadalmi mozgalom fegyveres szárnyaiként. A Hezbollah esetében az egész rendszer egy szervezeten belül egyesül, az IRA pedig egy nacionalista köztársasági politikai mozgalom fegyveres ereje, amelynek megvoltak a megfelelő politikai szerveződési formái is, jobban elkülönülve az IRA-tól.

Mіндеzt a politikai erőfeszítést meg kell támogatnia egy robusztus, professzionális stratégiai kommunikációs rendszernek, amely a legalsó harcászati szinttől a legfelső stratégiai szintig koherens módon szolgálja a politikai célokat. Kritikus fontosságú a kommunikációs csatornák nyitva tartása a saját narratíva számára, az ellenség narratívájának hiteltelenítése és minél kedvezőbb pozíció elérése a terrorista-szabadságharcos kontinuumon. Folyamatosan fenn kell tartani a nép támogatását az ellátás, fedés, toborzás, információgyűjtés és az általános erkölcsi támogatás érdekében. Az ellenség viszonylatában el kell érni harcoló erőinek és hátszágának demoralizálását, valamint a nemzetközi térből támogatást kell szerezni.

Ezt elsősorban úgy kell elérni, hogy a velünk szövetséges államok lakosságában szimpátiát kell kelteni a felkelés ügye iránt. Ehhez – amennyire csak lehet – segítségül kell hívni a diaszpóra magyarságát, és ennek az ügynek a szolgálatába kell állítani minden nemzetközi kapcsolatrendszerünket. De ahogyan az 1956-os példa is bizonyította, bármennyire fontos a külföldi országok lakosságának erkölcsi támogatása, ha emellett nem fűződnek konkrét érdekek is a felkelés politikai sikeréhez, akkor ez elégtelen lehet. Ezért van szükség hatékony jelenlétre is a nemzetközi politikai térben. A koszovói albán UCK hatékonyan alkalmazta ezeket az elveket, ezzel is segítve stratégiai céljaik elérését.

„Az UCK sikeresen kihasználta a diaszpóra nyújtotta lehetőségeket is. Mint az előzőekben már szó esett róla, a nemzetközi közvélemény Jugoszlávia-ellenessége nem jelentette a koszovói függetlenség automatikus támogatását: a világot meg kellett győzni.”⁴³

„Az UCK vezetői tisztában voltak az aszimmetrikus hadviselés alapelveivel. Integrálták katonai műveleteiket a stratégiai kommunikációval, illetve a belső és nemzetközi politikai tevékenységgel. A felkelés első napjától tisztában voltak azzal, hogy a jugoszláv katonai erőkkel és a szerb rendőrséggel szemben nem járhatnak sikerrel. Ezért nem katonai győzelemre törekedtek, hanem arra, hogy addig tudjanak harcolni, amíg meg nem tudják győzni a nemzetközi közösséget, hogy az ő oldalukon beavatkozzon a küzdelemben.”⁴⁴

A modern hadviselés közegeinek vagy tartományainak, idegen szóval *domain*jeinek felsorolásában általában megemlítik a szárazföldet, a levegőt, a tengert, a világűrt, a kiberteret, de nem sorolják ide az emberi terepet (*human terrain*), amely a korábban alkalmazott felkelőellenes stratégiák egyik kulcsszava volt. A nem hagyományos hadviselők mindig kiemelt jelentőséget tulajdonítanak ennek a közegnek, amint azt a két bemutatott szereplő doktrínáiban is láthatjuk. Ilyen szempontból az ebben a közegben tevékenykedő erőt indokolt lehet egy külön haderőnemként tekinteni, és így a legfelsőbb stratégiai szinten integrálni az ország védelmi tervébe.

Az IRA és a Hezbollah példája is mutatja, hogy a nem hagyományos hadviselés önmagában is eredményre vezethet, de a módszer hatékonyságát jelentősen növelheti az előzetes tudatos felkészülés a felszerelésben és a kiképzésben. A nem hagyományos hadviseléshez

⁴³ Kiss Álmos Péter (2016): i. m. 107.

⁴⁴ Uo. 115.

általában olyan szereplők folyamodnak, akik a rendelkezésre álló erőforrásaik korlátozottsága miatt nem képesek hagyományos hadviseléssel elérni stratégiai céljaikat, például nem tudnak eléggé erős hagyományos hadsereget felszerelni és fenntartani. Magyarország a jelenlegi gazdasági és politikai környezetében képes egy kis létszámú, de a kor csúcstechnológiáival felszerelt hagyományos hadsereget felépíteni, ezért helyzete kedvezőbbnek mondható, mint az IRA-é vagy a Hezbollahé egy olyan konfliktus esetén, amelyben az ország szuverenitásának és területi épségének megvédése a tét. Az erőforrások korlátozottsága okán azonban lehetséges, hogy ez a hagyományos hadsereg egy nála jóval nagyobb méretű hagyományos hadsereggel kerül szembe, amikor a pusztán számok és technológiai erőviszonyok mellett nem tudna eredményesen védekezni.

Ilyen helyzetben tehát hatásos védelmi stratégia lehet, ha a kétfajta hadviselési módot egyidejűleg alkalmazzuk, és a két rendszer között valamiféle, akár *ad hoc* együttműködést biztosító kapocs létezik. Az ilyen – hagyományos és nem hagyományos, vagyis *hibrid* – módon megszervezett védelmi erő lényegesen költséghatékonyabb, és nagyobb elrettentő erőt képviselhet, mintha a teljes rendelkezésre álló emberi erőforrást a hagyományos hadviselés rendszerébe csatornázzuk be, egyszerűbben fogalmazva a keletkezett veszteségek pótlására használjuk, és ugyanarra a harctevékenységre képezzük és szereljük fel őket, mint amelynek során a veszteségeket elszenvedtük. Így egy, a hadműveleti idő előrehaladtával egyre kevésbé kiképzett és alacsonyabb határfokkal harcoló hagyományos haderőt kapunk, amelytől jó eséllyel sikereket csak akkor várhatunk, ha nálánál vagy rosszabb technológiai színvonalon felszerelt, rosszabbul kiképzett, demoralizált, vagy kisebb létszámú ellenség ellen kell harcolnia.

Kockázatok és lehetőségek

Sikertelen lehet a nem hagyományos hadviselésen alapuló védelmi stratégia, ha az ellenségnek nem jelent stratégiai szintű problémát, hogy 150-200 ezer katonával tartósan megszállja Magyarországot és felkelésellenes műveletre rendezkedjen be. A nem hagyományos hadviselésben a biztonsági erők szükséges létszáma nem elsősorban az ellenséges erők létszámától, hanem a műveleti terület lakosságától függ.⁴⁵ Ekkora erővel – a tapasztalati számítások alapján⁴⁶ – sikeresen elfojtanának még egy jól szervezett felkelést is Magyarország lakosságának viszonylatában. Ez azonban egy nem teljesen kiforrott és alátámasztott tapasztalati becslés, a ténylegesen szükséges létszám attól is függ, hogy az országban mekkora kollaboráló biztonsági erőt tudnának felállítani.

Ha az ellenség képes függetleníteni magát a nemzetközi térből vagy a saját hátszágából érkező erkölcsi nyomástól (vagy az esetleg nem is alakul ki), akkor figyelmen kívül hagyhatja a legalapvetőbb emberi jogokat. Itt nem a lakosság felesleges ellenőrzésére, kijárási tilalmakra, jogszerű ítélet nélküli őrizetbe vételre kell gondolni, hanem brutalitásra, mézárásokra, a felkelőket támogató lakosság tömeges elűzésére, megkínzására vagy rabszolgaságba vetésére. Ebben az esetben a felkelők elveszíthetik a lakosság támogatását, mert az azt az oldalt fogja támogatni a küzdelemben, amelyiktől jobban félnek, és nem azt, amelyiket jobban szeretik. Ilyen módszerekkel viszonylag kis létszámú megszálló erővel a világtörténelemben már több

⁴⁵ Uo. 140–141.

⁴⁶ Lásd James T. Quinlivan: Force Requirements in Stability Operations. The US Army War College Quarterly: Parameters 25, 1. 1995, 59–69. <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1751&context=parameters> (Letöltés időpontja: 2020. 09. 23.)

szereplő is sikeresen tartotta fenn a rendet meghódított területeken.⁴⁷ Ugyanakkor a 21. századi nemzetközi politikai térben még a diktatórikus szereplőket is kötik valamennyire a jogi és az erkölcsi keretek, az állami feladatok ellátása és a nemzetközi közösség viszonyulása: általában nem alkalmazhatnak bármekkora erőt és bármilyen eszközt hatalmuk megszilárdítása érdekében.⁴⁸ Mégsem lehet százszázalékosan arra számítani, hogy ezek a civilizációs korlátok mindig és minden szereplőnek megkötik a kezét.

Ha nem sikerül a nemzetközi térből támogatást szerezni a felkelés és a számunkra kedvező politikai rendezés érdekében, akkor csak arra lehet építeni, hogy az ellenség lakossága, gazdasága belefárad a konfliktusba, de egyáltalán nem biztos, hogy ez valaha is bekövetkezik. Ilyen esetekben főleg olyan ellenség ellen lehet sikeres a felkelés, amely nem tolerálja a harcéri veszteségeket, gazdasága nem elég erős a hadsereg hosszan tartó külföldi állomásoztatásához, és nem áll rendelkezésére elég biztonsági erő az országban zajló felkelés elfojtásához.

Az előző ponttal összefüggésben megállapítható, hogy súlyos problémát jelent a nem hagyományos erők földrajzi, fizikai elszigetelése is. Ekkor a felkelők számára nem áll rendelkezésre olyan terület – akár az országhatáron belül, akár azon kívül –, ahol az ellenség hatásai alól képesek magukat kivonni, és ott regenerálódni, harciskizsgáló tevékenységeket ellátni, kiképezni. Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a sikeres felkelésellenes műveletekben a biztonsági erőknek általában sikerült izolálniuk a felkelést, amely külső segítség és a harciskizsgálás számára biztonságos területek nélkül lassan felmorzsolódott.⁴⁹ Ez történt például Malajziában és a búr háborúban. A sikeres felkelések ezzel szemben támaszkodtak ilyen területekről érkező támogatásra, mint például a Vietkong a Ho Si Minh-ösvényen keresztül és a tálib mozgalom a pakisztáni törzsi területekről.

Az előzetes felkészülés a nem hagyományos harc megvívására előnyösebb helyzetet teremthet, mint egyéb esetekben, ahol a felkelés kirobbanásakor nem álltak rendelkezésre a kiképzett, felszerelt és motivált erők, vagyis menet közben kellett az egész rendszert felépíteni. A felkészülés időszakában elérhetővé lehet tenni olyan csúcstechnológiájú kézfegyvereket és egyéb eszközöket, amelyek nagyon nagy harcértéket tudnak biztosítani a későbbiekben, amikor a rendszer aktiválásakor a felkelők birtokba veszik és alkalmazzák őket.

Amíg a reguláris hadsereg erői is harcképesek, és csak az ország egyes részei kerültek ki az ellenőrzése alól, vagy váltak műveleti területté, addig az ellenségnek a kétféle (hagyományos és nem hagyományos) hadviselést folytató erő ellen egyidejűleg kell fellépnie, ami egyaránt megnehezíti számára a stratégiaalkotást és a harc megvívását. A nem hagyományos hadviselés önmagában is működhet, de igazi potenciálja abban van, ha sikerül párhuzamosan és integráltan alkalmazni a hagyományos hadviseléssel (katonai műveletekkel), mint azt az említett történelmi példák demonstrálták. Ha az ellenség a legalább részeiben harcképes, nagy tűzerővel, védettséggel, mobilitással, információs technológiával a kor színvonalán felszerelt hagyományos hadseregre akarja koncentrálni az erőikéjtését, akkor a nem hagyományos harcot folytató erő a mögöttes területein a rajzásával akadályozza a tevékenységét. Ha pedig felkelőellenes műveletre akar berendezkedni, akkor komoly erőket kell lekötnie, és sebezhető felületeket fog mutatni a gyors, erőteljes, a tűz és manőver összpontosításán alapuló hagyományos műveletekkel szemben.

⁴⁷ Edward N. Luttwak: Dead End: Counterinsurgency Warfare as Military Malpractice. Harper's Magazine, February Issue 2007, 40–41.

⁴⁸ Kiss Álmos Péter (2016): i. m. 41.

⁴⁹ Douglas Porch: Counterinsurgency: Exposing the Myths of the New Way of War. Cambridge University Press, 2013.

Hasonló irányba mutatnak Fábian Sándor zárógondolatai⁵⁰ is az *Irregular Warfare: The Future Military Strategy for Small States* című könyvének végén, amikor azt a kérdést javasolja további, országspecifikus kutatások témájául, hogy vajon egy kis állam képes lehet-e kombinálni a hagyományos védelmi stratégiák valamelyikét az irreguláris hadviseléssel. Magyarország védelmi stratégiájának sarokkövét képezi a NATO-tagság, amely megköveteli a szövetségesi kötelezettségek vállalását, a szövetséges államok biztonságáért érzett tevékeny felelősséget, amihez elengedhetetlen a technológia és a kiképzettség terén is megfelelő hagyományos haderő. Emellett azonban további rugalmasságot és ellenálló képességet kölcsönözhet az országvédelemnek a nem hagyományos hadviselés stratégiai integrációja.

FELHASZNÁLT IRODALOM

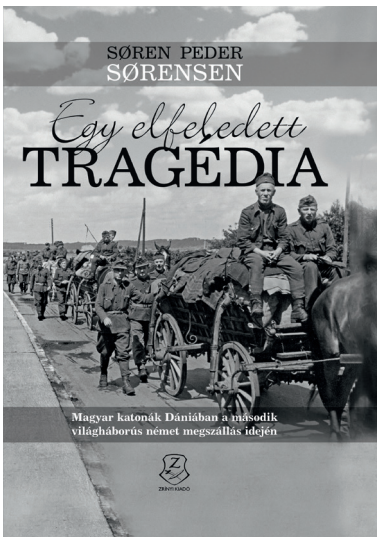
- Arquilla, John: *Insurgents, Raiders, and Bandits: How Masters of Irregular Warfare Have Shaped Our World*. Ivan R. Dee, 2011.
- Cottrell, Peter: *The Anglo–Irish War: The Troubles of 1913–1922*. Osprey Publishing, Oxford, 2006.
- Crooke, Alastair – Perry, Mark: *How Hezbollah Defeated Israel. Part I*. CounterPunch, 12. 10. 2006. <https://www.counterpunch.org/2006/10/12/how-hezbollah-defeated-israel/>
- Daoud, David: *The New Hezbollah: Israel's Next War Will Be A Godawful Mess*. The Tower, Issue 42, 09. 2016. <http://www.thetower.org/article/the-new-hezbollah-israels-next-war-will-be-a-godawful-mess/>
- Dear, Keith Patrick: *Beheading the Hydra? Does Killing Terrorist or Insurgent Leaders Work?* Defence Studies, 13:3, 05. 12. 2013., 293–337. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14702436.2013.845383?needAccess=true& DOI: 10.1080/14702436.2013.845383>
- Fabian, Sandor: *Irregular Warfare: The Future Military Strategy for Small States*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015, 335.
- FM 3-05.130. Army Special Operations Forces Unconventional Warfare. Washington DC, HQ, DOA, September 2008. <https://fas.org/irp/doddir/army/fm3-05-130.pdf>
- Helmer, Daniel Isaac: *Flipside of the COIN: Israel's Lebanese Incursion Between 1982–2000*. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, 2007.
- IRA Volunteers Handbook – Notes on Guerilla Warfare. IRA General HQ, 1956. https://archive.org/details/IRA_Volunteers_Handbook_Notes_on_Guerrilla_Warfare
- Kiss Álmos Péter: *Háború a nép között – Esettanulmányok a negyedik generációs hadviselés történetéből*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2016.
- Kiss Álmos Péter: *Milícia – kétélű kard a felkelés elleni harcban*. Sereg Szemle, 2011/1., 68–88. <https://honvedelem.hu/images/media/5f58c552cac5e218528404.pdf>
- Luttwak, Edward N.: *Dead End: Counterinsurgency Warfare as Military Malpractice*. Harper's Magazine, February Issue 2007, 33–42.
- Magyar Katolikus Lexikon: Nemesi fölkelés. <http://lexikon.katolikus.hu/N/nemesi%20f%C3%B6lkel%C3%A9s.html>
- Mao Tse-tung: *On Guerrilla Warfare*. Cassell & Company Ltd., London, 1969.
- Matthews, Matt M.: *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War*. Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, 2008.
- Operation Banner – An Analysis of Military Operations in Northern Ireland. Ministry of Defence,

⁵⁰ Sandor Fabian: *Irregular Warfare: The Future Military Strategy for Small States*. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2015, 335.

- London, 07. 2006. https://www.vilaweb.cat/media/attach/vwedts/docs/op_banner_analysis_released.pdf
- Porch, Douglas: *Counterinsurgency: Exposing the Myths of the New Way of War*. Cambridge University Press, 2013.
- Quinlivan, James T.: *Force Requirements in Stability Operations*. The US Army War College Quarterly: Parameters 25, 1. 1995, 59–69. <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1751&context=parameters>
- Shea, Jamie: *Resilience: a core element of collective defence*. NATO Review, 30. 03. 2016. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2016/03/30/resilience-a-core-element-of-collective-defence/index.html>

A ZRÍNYI KIADÓ ÚJDONSÁGA

Søren Peder Sørensen:
EGY ELFELEDETT TRAGÉDIA
Magyar katonák Dániában
a második világháborús német megszállás idején

A második világháború utolsó heteiben kerek 12 ezer magyar katona érkezett Dániába, akik kényszerből kerültek a német hadigépezet alárendeltségébe. Polgári személyek is velük tartottak, köztük nők és gyerekek. Miért jöttek? Kik voltak? Mit kerestek Dániában? Ezek a kérdések azóta is megválaszolatlanul maradtak.

A könyv a történelem egy viszonylag ismeretlen oldalát tárja fel, emellett beszámol a szokatlan dán–magyar barátságokról is, amelyek akkor is fennmaradtak, amikor a két országot elválasztotta egymástól az Európára ereszkedő „vasfüggöny”. A kötet időbeli horizontja fél évszázadot fog át: 1944-től 1989-ig, a magyarországi rendszerváltásig tart.

A könyv a Zrínyi Kiadó webshopjában (<https://shop.hmzrinyi.hu/>) vagy a Kiadó könyv- és térképboltjában (1024 Budapest, Fillér u. 14.) vásárolható meg.